

Karoliina Rimhanen¹, Satu Määttänen² ja Eshetu Yirdaw³

Puustoisien maatalouden termistöä suomen ja ruotsin kielellä

Rimhanen K., Määttänen S., Yirdaw E. (2020). Puustoisien maatalouden termistöä suomen ja ruotsin kielellä. Metsätieteen aikakauskirja 2020-10408. Tieteen tori. 4 s. <https://doi.org/10.14214/ma.10408>

Yhteystiedot ¹Luonnonvarakeskus (Luke), Biotalous ja ympäristö, Helsinki; ²Helsingin yliopisto, Maataloustieteiden osasto, Helsinki; ³Helsingin yliopisto, Metsätieteiden osasto, Helsinki

Sähköposti eshetu.yirdaw@helsinki.fi

Hyväksytty 28.7.2020

Puustoinen maatalous (agrometsätalous, eng. agroforestry) on maankäyttömuoto, jossa puuvartisia kasveja sekä viljelykasveja ja/tai kotieläimiä kasvatetaan samalla maa-alalla, joko samanaikaisesti tai ajallisesti perätysten. Puuvartiset kasvit, viljelykasvit ja/tai kotieläimet ovat puustoisessa maataloudessa kytkeytyneet toisiinsa ekologisista ja taloudellisista vuorovaikutuksilla. Lisäksi puustoinen maatalous on soveltava tieteenala, jossa tarkastellaan maankäyttöä, sen hallintaa ja vaikutuksia ympäristöön sekä ihmisten hyvinvointiin.

Kansainvälisen ilmastopaneelin IPCC:n mukaan puustoisella maataloudella on suurin maankäyttöön liittyvä potentiaali hillitä ilmastonmuutosta sitomalla hiiltä. Lisäksi se edistää ilmastonmuutoksen sopeutumista ja ruokaturvan toteutumista. Kasvava kiinnostus sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävästä maatalouden menetelmästä, jotka edistävät maanpäällistä ja maanalaista hiilensidontaa, estävät eroosiota ja lisäävät viljelyn monimuotoisuutta, on lisännyt keskustelua puustoisesta maataloudesta. Suomessa aiheesta ovat tuoneet yleisön tietoisuuteen ja keskustelua avanneet maa- ja metsätalouden sekä ympäristö- ja kehitysyhteistyön tutkijat, kehittäjät, yrittäjät, virkamiehet ja muut toimijat. Vuonna 2019 perustettu agrometsätalousverkosto tuottaa aiheesta tietoa, on viestintäkanava sekä järjestää aiheeseen liittyviä tilaisuuksia. Vuonna 2019 verkosto järjesti kaksi seminaaria, jotka keräsivät yhteen suuren joukon aiheesta kiinnostuneita toimijoita. Puustoista maataloutta opetetaan useissa suomalaisissa oppilaitoksissa ja aiheesta kirjoitetaan ja keskustellaan alan foorumeiden lisäksi enenevässä määrin myös yleisissä viestimissä.

Aiheesta viestimistä, keskustelua sekä opetusta hankaloittaa ja rajoittaa vakiintuneen suomenkielisen termistön puute. Puustoinen maatalous on poikkitieteellinen tieteenala ja toistaiseksi sen suomenkielinen termistö on hajallaan eri alojen, lähinnä maa- ja metsätalouden ammattisanaston piirissä. Monilla yleisillä puustoisien maatalouden termeillä ei ole suomenkielistä vastinetta lainkaan. Korjataksemme tämän puutteen, olemme koonneet listan aiheeseen liittyviä käsitteitä suomen ja ruotsin kielelle. Sanasto on koottu ja kehitetty yhdessä agrometsätalousverkoston jäsenten kanssa.

Sanasto kokoaa yhteen erilaisia puustoisien maatalouden tyyppejä, tuotteita ja aiheeseen usein liitettyjä adjektiiveja ja verbejä. Termistön laadintaprosessi alkoi kokoamalla yhteen yleisimmät ja tärkeimmät kansainvälisessä kirjallisuudessa ja keskustelussa esiintyvät termit. Lista täydennettiin suomalaisiin sovelluksiin liittyvällä sanastolla. Englanninkielisille termeille pyrittiin löytämään suomen- ja ruotsinkieliset vastineet, hyödyntäen jo olemassa olevaa sanastoa eri tieteenaloilta. Suomenkielisten vastineiden puuttuessa loimme uusia termejä, pyrkien mahdollisimman kuvailevaan lopputulokseen ja välttämällä sanasta sanaan kääntämistä. Laadun varmistamiseksi agrometsätalousverkoston jäseniä pyydettiin kommentoimaan laadittua esitystä ja tekemään ehdotuksia sanastoon lisättävistä termeistä. Toimittajat huomioivat saadut kommentit ja ehdotukset, keskustelivat niistä ja tekivät lopulta päätöksen valittavien termien suhteen. Sanasto on aakkostettu suomen kielelle käsitteiden mukaan.

Puustoinen maatalous on perinteinen ja yleinen maankäyttömuoto etenkin tropiikissa. Osa termeistä on tropiikkiin liittyvää erikoissanastoa. Käännetty termistö voikin tuntua vieraalta, mikäli vastaavaa sovellusta ei tunneta Suomessa. Kattavan sanaston luominen on kuitenkin tärkeää, koska monet suomalaiset tutkijat, opettajat, opiskelijat, kansalaisjärjestöjen toimijat ja muut asiantuntijat työskentelevät ja toimivat aiheen parissa Suomen lisäksi myös ulkomailla. Puustoisien maatalouden termistön vakiinnuttaminen suomen kielelle ja tunnettavuuden lisääminen helpottaa aiheesta viestimistä kansallisesti, suomenkielisten artikkeleiden ja opinnäytteiden kirjoittamista sekä esimerkiksi hankeraporttien laatimista. Toivomme suomenkielisen termistön toimivan apuvälineenä puustoisien maatalouden parissa työskenteleville ja kaikille asiasta kiinnostuneille sekä lisäävän aiheesta käytävää keskustelua Suomessa. Haluamme korostaa, että lista ei ole lopullinen, vaan keskustelun avaus suomenkielisen termistön kehittämiseksi. Koemme tarpeellisenä jatkaa sanaston monipuolistamista, jotta se palvelisi toimijoita puustoisien maatalouden erityispiirteistä viestiessä, ilmentäen siihen liittyviä lukuisia hyvin erilaisia systeemejä ja toimia. Käytännön kokeilut ja kokemusten lisääntyminen puustoisesta maataloudesta Suomessa, muissa Pohjoismaissa ja globaalisti lisäävät tarvetta termistön jatkuvalle kehittämiseksi. Toivomme puustoisien maatalouden liittyvän termistön kasvavan, kehittyvän ja muuntuvan vastaamaan monimuotoisen toimijaryhmän tarpeita. Kannustamme toimijoita vuoropuheluun ja kokemusten vaihtoon aiheen tiimoilta yli tieteenalojen ja toimijaryhmien.

Seuraavat henkilöt ovat osallistuneet sanaston laatimiseen

Autio Sari (Luonnonvarakeskus), den Herder Michael (Euroopan metsäinstituutti), Ekman Jenna (Ammattiopisto Livia), Fred Marianne (Ammattikorkeakoulu Novia), Hagelberg Eija (Baltic Sea Action Group), Iivonen Sari (Luonnonvarakeskus), Laxen Jörn (FMP Services Ltd.), Malin Eliisa (Baltic Sea Action Group), Mattila Tuomas (Suomen ympäristökeskus), Mäkinen Kirsi (Hämeen ammattikorkeakoulu), Parviainen Jenni (Jyväskylän ammattikorkeakoulu), Suokas Brita (Freelancer), Söderlund Sanna (Baltic Sea Action Group), Ujula Juha (Ammattiopisto Livia).

Sanasto

Suomeksi	På svenska	In English
Edesauttaminen	Främja	Facilitation
Ei-puuaineiset metsätuotteet	Andra än virkesprodukter	Non-wood forest product
Ei-puutavara metsätuotteet	Andra än stockprodukter	Non-timber forest product
Elävä aita	Levande stängsel/häckar	Living fence
Hakamaa	Skogsbete/hagmark	Wood pasture
Harvapuustoinen maatalous	Sparsamt jordbruk	Parkland
Kaistasekaviljely	Flerårig samodling i remsa	Strip intercropping
Kananmunatuotanto agrometsässä	Ägg från trädjordbruk	Woodland eggs
Kaskiviljely	Växelbruk/sved/svedjebbruk	Shifting cultivation/swidden/slash and burn
Kate	Täckmaterial	Mulch
Kerroksellinen	Flerskiktad	Multistrata
Kerroksellinen agrometsätalous	Flerskiktat trädjordbruk	Multistrata agroforestry systems
Kesanto	Träda/trädesåker	Fallow
Kotipuutarha	Hemträdgård	Homegarden
Käytäviviljely/kujanneviljely	Alléodling	Alley cropping
Latvominen	Toppning/hamling	Pollarding
Lehdesniitty	Lövängar	Wooded meadow
Mehiläistalous	Biodling	Apiculture
Metsälaidunnus	Skogsbete	Forest grazing
Metsämaanviljely	Livsmedelsproduktion i skog	Forest farming
Metsäpalsta	Trädbestånd	Woodlot
Metsäpuutarha/ruokaa tuottava metsä	Skogsträdgård	Forest garden/food forest
Monikäyttö/monitoiminnallinen	Mångsidig/många syften	Multipurpose
Parannettu kesanto	Förbättrad träda	Improved fallow
Peltometsäviljely	Åker med trädbestånd, trädjordbruk	Agrisilviculture
Pensasaita	Häck	Hedgerow
Perinnebiotooppi	Kulturbiotop	Traditional rural biotope
Perinnemaisema	Kulturlandskap	Traditional rural landscape
Porotalous	Rensköttsel	Reindeer herding
Puskurivyöhyke/suojakaista	Bufferzon/skyddszon	Buffer zone
Puupalsta	Trädplantage	Tree garden
Puustoinen laidun	Skogsbete/betesogskbruk	Silvopasture
Puustoinen maatalous/agrometsätalous	Träd-/skogsjordbruk	Agroforestry
Puustoinen maatila/agrometsä	Trädjordbruk	Agroforest
Puustoinen peltolaidun	Hagmark (< 30 % kronslutning)	Agrosilvopasture
Puustoinen viljely/peltometsäviljely	Trädjordbruk	Silvoarable
Rajaistutus	Gräns-/kantplantering	Boundary planting
Rantavyöhyke	Strandzon/produktiv kantzon	Riparian zone
Rehupankki	Foderbank	Fodder bank
Rehupuuh/lehdespuu	Foderträd	Fodder tree
Rivisekaviljely	Flerårig samodling i rader	Row intercropping
Sekaviljely	Flerårig samodling	Intercropping/mixed intercropping
Suojapuuvyöhyke	Skyddszon av träd	Shelterbelt
Taungya	Taungya	Taungya
Tuulensuojapuut/-istutus	Vindskärm/vindskydd	Windbreak
Varjopuu	Skuggande träd/amträd	Shade tree
Vesametsätalous	Skottskog	Coppice culture
Vesi-metsätalous	Vatten-skogsjordbruk	Aquasilviculture
Vesistöjen suojavyöhyke	Skyddszon för vattendrag	Riparian buffer zone
Viherlannoitus	Gröngödsling	Green manuring
Vuorosekaviljely	Flerårigt växelbruk i samodling	Relay intercropping

Kirjallisuutta

- Ahlsved K.J., Mandeville H., Weissenberg K. (1979). *Lexicon forestale*. Suomen Metsätieteellinen Seura. WSOY. 592 s. ISBN 951-0-09174-X. <http://hdl.handle.net/10138/27720>.
- Atanga, A., Khasa, D., Chang, S., Degrande, A. (2014). *Tropical agroforestry*. Springer, Dordrecht. 380 s. <https://doi.org/10.1007/978-94-007-7723-1>.
- IPCC (2020). Summary for policymakers. Julkaisussa: Shukla P.R., Skea J., Calvo Buendia E., Masson-Delmotte V., Pörtner H.-O., Roberts D. C., Zhai P., Slade R., Connors S., van Diemen R., Ferrat M., Haughey E., Luz S., Neogi S., Pathak M., Petzold J., Portugal Pereira J., Vyas P., Huntley E., Kissick K., Belkacemi M., Malley J. (toim.). *Climate change and land: an IPCC special report on climate change, desertification, land degradation, sustainable land management, food security, and greenhouse gas fluxes in terrestrial ecosystems*. IPCC. s. 1–36. <https://www.ipcc.ch/srccl>.
- Nair P.K.R. (1993). *An introduction to agroforestry*. Kluwer Academic Publishers, Dordrecht. 499 s. ISBN 0-7923-2134-0.
- Watson R.T., Noble I.R., Bolin B., Ravindranath N.H., Verardo D.J., Dokken D.J. (2000). *Land use, land-use change and forestry. A special report of the IPCC*. Cambridge University Press, Cambridge, UK. 375 s.